

Beata Stępień-Załucka

GENEZA I DZIAŁALNOŚĆ ŚWIATOWEJ ORGANIZACJI HANDLU (WTO) NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

1. Wprowadzenie

W dobie globalizacji współczesnego świata na arenie międzynarodowej coraz większe znaczenie przypisuje się organizacjom międzynarodowym odpowiedzialnym za poszczególne segmenty życia codziennego. Kraje dążą do członkostwa w nich ze względów ekonomicznych, militarnych, charytatywnych bądź też czysto prestiżowych. Niniejszy artykuł jest poświęcony organizacji, w której członkostwo uwarunkowane jest przede wszystkim względami ekonomicznymi, co wynika z faktu, iż WTO możemy niewątpliwie uznać za jedną z wiodących organizacji wywierających wpływ na światową gospodarkę i handel. Specyfika i wyjątkowy charakter tej organizacji wyraża się nie tylko poprzez różnorodność jej członków, gdyż zrzesza zarówno kraje rozwinięte, jak i rozwijające się, ale również przez wachlarz doniosłych osiągnięć gospodarczych. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie Światowej Organizacji Handlu jako następcy GATT, który już jako samoistny twór odnosi sukcesy w liberalizacji handlu światowego.

2. Powstanie Światowej Organizacji Handlu

Geneza Światowej Organizacji Handlu sięga końca II wojny światowej, kiedy to na arenie międzynarodowej Stany Zjednoczone Ameryki Północnej wysunęły propozycję stworzenia instytucji, których zadaniem będzie budowa i rozwój gospodarki światowej. Wśród podmiotów tych znalazł się Międzynarodowy Fundusz Walutowy, któremu chciano powierzyć funkcję stabilizacji walutowej, Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju – Bank Światowy, przed którym postawiono zadanie udzielania pomocy finansowej państwom, a także Międzynarodowa Organizacja Handlu (ITO), w której pokładano nadzieje na stworzenie warunków i podstaw prawnych do rozwoju

handlu międzynarodowego. Zarówno Międzynarodowy Fundusz Walutowy, jak i Bank Światowy powołano już w 1944 r. w Bretton Woods, utworzenie ITO w praktyce napotkało zaś przeszkody nie do pokonania¹. Waga problemu gospodarczego, jakim była liberalizacja handlu światowego, nie pozwalała jednak na to, by nie powołać instytucji odpowiedzialnej za tę dziedzinę życia gospodarczego na poziomie międzynarodowym. Stąd też niejako w drodze do tworzenia ITO, podczas Konferencji hawańskiej, 30 X 1947 r. dwadzieścia jeden państw² podpisało Porozumienie dotyczące Układu Ogólnego w Sprawie Taryf Celnych i Handlu (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*)³. Początkowo zakładano, że będzie to wyłącznie przejściowe rozwiązanie istniejące do czasu powołania ITO. W praktyce był to twór, który przetrwał ponad 50 lat i zajmował jedno z czołowych miejsc na arenie międzynarodowej. GATT obradowało w trybie sesyjnym, w czasie tzw. rund negocjacyjnych. Do najdonioślejszych osiągnięć GATT należy zaliczyć 123 bilateralne porozumienia, które swymi regulacjami objęły niemal połowę handlu światowego, redukcję ceł, znoszenie barier pozataryfowych⁴. Ostatnie z rokowań miały miejsce w czasie Rundy urugwajskiej. Ich rezultatem było podpisanie aktu końcowego, w którym 15 IV 1994 r. sygnowano umowę o ustanowieniu Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization – WTO)⁵.

3. Zasady działania WTO

---

¹ P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje międzynarodowe*, Warszawa, 2004, s. 63; World Trade Organization, *Understanding the WTO*, Genewa, październik 2005, edycja III, s. 16.

² Australia, Królestwo Belgii, Stany Zjednoczone Brazylii, Birma, Chile, Republika Chin, Republika Kuby, Republika Czechosłowacji, Republika Francji, Indie, Liban, Wielkie Księstwo Luksemburga, Królestwo Holandii, Nowa Zelandia, Królestwo Norwegii, Pakistan, Południowa Rodezja, Syria, Unia Południowej Afryki, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii oraz Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

³ Porozumienie to weszło w życie z dniem 1 X 1948 r. Tekst porozumienia w: Załącznik 1A, Publikacja załączników do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) DzU 1995 r. nr 98, poz. 483. Dalej jako GATT. P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 64. Szerzej.: T. Białowas, *Rozwój handlu międzynarodowego po II wojnie światowej*, Toruń 2006, s. 12–14; World Trade Organization, *Understanding...*, s. 16.

⁴ T. Białowas, *Rozwój...*, s. 20–27; M. Blakeney, *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a Concise Guide to the Trips Agreement*, Londyn 1996, s. 2–3.

⁵ J. Gomuła, *Z zagadnień rozstrzygania sporów Światowej Organizacji Handlu* [w:] *Nauka prawa międzynarodowego u progu XXI wieku*, red. E. Dynia, s. 95; M. Blakeney, *Trade related...*, s. 7; Dane na dzień 15.01.2007 r. <http://pl.wikipedia.org/wiki/GATT>. Należy dodać, iż umowę tę podpisały wszystkie kraje członkowskie GATT. Szerzej na ten temat: P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 73–74.

Zgodnie z założeniami WTO stało się następcą GATT, toteż zasady, którymi kieruje się WTO, zostały w całości adoptowane z systemu działania GATT. Przybierają one charakter zasad naczelných, jasnych i przejrzystych w stosowaniu. Należy do nich zasada: 1) niedyskryminacji i równego traktowania wyrażona w postaci klauzuli największego uprzywilejowania, 2) traktowania narodowego, 3) wzajemności ustępstw i korzyści, 4) powinności używania przez państwa ceł zamiast środków pozataryfowych, 5) konsultacji, 6) odważnego i zdecydowanego dążenia do rozwoju i reform ekonomicznych⁶.

1) Klauzula Największego Uprzywilejowania (ang. MFN – Most Favoured Nation Clause). Mówi ona o tym, iż w przypadku przyznania korzyści, ulgi, przywileju, a także zwolnienia przez jedną ze stron umowy jakiegokolwiek produktowi niezależnie od kraju pochodzenia lub przeznaczonemu temu krajowi będą niezwłocznie i bezwarunkowo rozciągnięte na podobny produkt, który pochodzi lub jest przeznaczony dla terytoriów wszystkich innych stron umowy⁷. W praktyce zasada ta oznacza to, iż przyznanie swoistego rodzaju preferencji w stosunku do jednego kraju musi być przyznane pozostałym krajom. Klauzula ta, co nie sposób nie zauważyć, jest konstrukcją opartą na zasadzie skuteczności regulacji i przywilejów *erga omnes*⁸.

2) Traktowanie narodowe (ang. National Treatment) to zasada zakazująca stosowania podatków, opłat, a także wszelkich innych wewnętrznych ograniczeń, w tym przede wszystkim ilościowych, w procesie sprzedaży, oferowania, zakupu, przewozu, dystrybucji i użytkowania na rynku wewnętrznym towarów, produktów i usług⁹. W praktyce oznacza zakaz dyskryminowania produktów importowanych w stosunku do produktów krajowych. Regulacja ta niewątpliwie sięga do okresu międzywojennego i powojennego, kiedy to wszystkie kraje, by stymulować odnowę gospodarki krajowej, dążyły do minimalizacji importu, co okazało się procesem nie tylko degradującym gospodarcze stosunki międzynarodowe, ale przede wszystkim bardzo krótkowzrocznym. Taki wniosek możemy wysnuć z oczywistego faktu, że na świecie jest bardzo niewielka ilość państw, które dysponują wszelkimi surowcami i dobrami wystarczającymi do samoegzystencji, stąd mechanizm gospodarki światowej opiera się o ekonomiczną zasadę *coś za coś*.

3) Zasada wzajemności, ustępstw i korzyści; jej idea tkwi w założeniu uzyskania przywilejów w zamian za udzielone koncesje. Wyjątek od tej zasady przejawia się w sankcjonowanych zresztą przez GATT odstępstwach na rzecz

---

⁶ T. Białowąs, *Rozwój...*, s. 15–16; Szerzej: World Trade Organization, *Understanding...*, s. 11–13.

⁷ Por. Art. I, GATT...; World Trade Organization, *Understanding...*, s. 11.

⁸ P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 64; World Trade Organization, *Understanding...*, s. 11.

⁹ Por. Art. III, GATT...

krajów rozwijających się. Tu przykładem może być system GPS – Generalized System of Preferences (Powszechny System Preferencji Celnych)¹⁰.

4) Kolejna zasada wskazuje na to, iż państwa, prowadząc politykę gospodarczą, powinny dążyć do wyparcia wszelkich opłat i środków pozataryfowych na rzecz ceł. Zasada ta jest konsekwencją założeń i celów, jakie stawiała sobie GATT, choć przyzwalano na wprowadzenie wyjątków od niej¹¹.

5) Reguła ta odnosi się do rozwiązywania sporów w drodze negocjacji poszczególnych kwestii handlowych¹².

6) Bez zasady tej nie byłoby możliwe dążenie do liberalizacji rynku światowego, a przecież to było głównym celem GATT. Zasada ta pozwala na elastyczność przepisów i tym samym mobilizowanie państw do niekiedy bardzo głębokich i ryzykownych reform¹³.

4. Zasadnicze akty prawne tworzące system prawny WTO

Pojęcie „Światowa Organizacja Handlu” jest dwuznaczne. Z jednej strony określenia tego używamy dla nazwy całej organizacji, ale także mianem tym określa się wszystkie porozumienia Rundy urugwajskiej, stąd można wnioskować, iż celem, jaki przyświecał członkom GATT, było stworzenie następcy dla tego tworu. Jak wynika więc z powyższego, działalność WTO bazuje na trzech filarach prawnych: wielostronnych porozumieniach zawartych jeszcze w ramach funkcjonowania GATT, a także Układzie Ogólnym Handlu Usługami – GATS wraz z załącznikami oraz jako kolejnym: Porozumieniu w Sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej – TRIPS. Wśród tych pierwszych odnajdziemy Układ Ogólny GATT (zwany GATT '94), a także zawarte porozumienia, a wśród nich: o rolnictwie, w sprawie stosowania środków fitosanitarnych i sanitarnych, w sprawie tekstyliów i odzieży, w sprawie barier technicznych w handlu, w sprawie handlowych aspektów polityki inwestycyjnej, w sprawie stosowania art. VI GATT '94, w sprawie art. VII GATT '94, w sprawie kontroli przedwysyłkowej, w sprawie reguł pochodzenia, w sprawie licencyjnych procedur importowych, w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, w sprawie środków ochronnych¹⁴. Drugi z filarów – GATS ma na celu stworzenie jasnych i przejrzystych reguł międzynarodowego handlu

---

¹⁰ T. Białowąs, *Rozwój...*, s. 16.

¹¹ *Ibidem*, s. 16.

¹² *Ibidem*.

¹³ World Trade Organization, *Understanding ...*, s. 13.

¹⁴ U. Stępkowska, *Miejsce prawa WTO w prawie wspólnotowym [w:] Prawo wspólnotowe. Wybrane problemy*, red. J. Barcz, Warszawa 2005, s. 74. Dalej jako: *Prawo wspólnotowe...*

usługami, a także zagwarantowanie sprawiedliwego i równego traktowania wszystkich uczestników stosunków handlowych oraz zapewnienie partnerom handlowym jak najlepszego dostępu do rynku w drodze liberalizacji handlu. Działalność ta ma przebiegać w oparciu o ograniczenie lub całkowite wyeliminowanie środków wywierających negatywny wpływ na handel usługami¹⁵. Ostatnim filarem jest TRIPS – Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej¹⁶. Jest to regulacja tworząca warunki do poprawnego funkcjonowania i ochrony praw własności intelektualnej na arenie międzynarodowej¹⁷.

5. Cele i funkcje WTO

Główny cel WTO obejmował podejmowanie takich działań, które na arenie międzynarodowej zaowocują: podniesieniem standardów życiowych, zapewnieniem pełnego zatrudnienia, wzrostu dochodów realnych, efektywnego popytu, rozwoju produkcji i handlu towarów i usług przy optymalnym wykorzystaniu światowych zasobów, przy zachowaniu środowiska z uwzględnieniem konieczności jego ochrony. Cele te mają być osiągnięte w oparciu o rozróżnienie poziomów gospodarczych poszczególnych członków. Do zadań WTO ma należeć również wyrównanie krajom najmniej rozwiniętym udziału we wzroście handlu międzynarodowego, obniżenie taryf celnych i innych barier handlowych, usunięcie przejawów dyskryminacyjnych z handlu międzynarodowego¹⁸.

Realizacja wskazanych powyżej celów łączyła się nierozdzielnie z koniecznością rozszerzenia stosunkowo ograniczonego przedmiotowego zakresu działania. A ponieważ WTO, choć jest uznawana za spadkobiercę GATT, stała się na arenie międzynarodowej nową organizacją, dla wzmocnienia jej roli w handlu międzynarodowym już na samym początku poszerzono ten wachlarz zagadnień o: nowe aspekty związane z handlem towarami, handel usługami nieobjętymi działalnością GATT, a także handlowe aspekty prawa własności intelektualnej.

Nawiązując do funkcji, jakie ma spełniać WTO, już na początku należy stwierdzić, iż podstawowym jej celem jest wykonywanie wszelkich zadań, jakie

---

¹⁵ *Prawo wspólnotowe...*, s. 75. Tekst porozumienia: Załącznik 1B, Publikacja załączników do Porozumienia ustanawiającego WTO, DzU 1998 nr 34, poz. 195. Dalej jako GATS.

¹⁶ Jest to regulacja powstała w wyniku działalności WTO, ukierunkowana na harmonizację norm z zakresu praw własności intelektualnej. DzU 1996 nr 32, poz. 143. Dalej jako TRIPS; World Trade Organization, *Understanding...*, s. 23–24, tam też szerzej na ten temat, s. 42–47.

¹⁷ TRIPS...

¹⁸ Por. Preambuła, *Porozumienia ustanawiające WTO*, DzU 1995 nr 98, poz. 483. Dalej jako Porozumienie WTO; M. Blakeney, *Trade related...*, s. 8.

wynikają z aktów prawnych tworzących system prawny WTO. Organizacja ta ma również stanowić forum negocjacyjne w zakresie dziedzin objętych swym zainteresowaniem, przygotowywać warunki ku realizacji i wdrażać osiągnięte rezultaty negocjacyjne w życie. Na arenie międzynarodowej WTO spełnia rolę mediatora w stosunku do krajów objętych konfliktami handlowymi, a w razie konieczności rozstrzyga spory dotyczące wymiany handlowej. WTO ma także za zadanie prowadzić odpowiednią politykę inwestycyjną pozwalającą na efektywne wspieranie handlu, co wynika z obowiązku jej współpracy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym oraz Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju i jego afiliowanymi agendami¹⁹. Stąd można łatwo wywnioskować, iż obok wymienionych WTO jest instytucją, która kształtuje zasady międzynarodowych stosunków gospodarczych i odpowiada za ich rozstrzyganie.

Niedługo po powstaniu praktyka wymusiła kolejne funkcje WTO przejawiające się w konieczności podjęcia takich uzgodnień, które pozwolą w prosty i przejrzysty sposób dokonywać operacji handlowych, usługowych, artykułami rolnymi i prawami własności intelektualnej. Dlatego też w stosunku do handlu, usług i artykułów rolniczych WTO wprowadziła stawki celne, które w stopniowym procesie redukcji spowodowały przeciętnie ich dziesięciokrotne obniżenie. Jednak oprócz obniżenia stawek celnych uzgodnienia zawarte w czasie dotychczasowych rund dotyczyły również innych spraw związanych z polityką gospodarczą. Przykładem mogą tu być decyzje podjęte w stosunku do Polski, których następstwem było zobowiązanie się przez Polskę do ograniczenia pomocy finansowej dla producentów rolnych o około 20% oraz wdrożenie do systemu prawnego uzgodnień dotyczących norm sanitarnych i fitosanitarnych oraz możliwości wzajemnej kontroli w tym zakresie²⁰. Można tutaj wspomnieć, iż wiele spośród państw biorących udział w rundach negocjacyjnych nie miało nawet nie tyle odpowiednich czy niewystarczających, ale niemal żadnych istotnych regulacji prawnych w zakresie ochrony praw własności intelektualnej, stąd zadaniem rund było zobowiązanie tych państw do stworzenia takich warunków, a tym samym regulacji prawnych, które zapewnią poprawne funkcjonowanie i ochronę praw własności intelektualnej w obrocie krajowym, ale również międzynarodowym. Rundy wymusiły także rozwinięcie regulacji prawnych w zakresie procedur antydumpingowych i antysubwencyjnych oraz wspomnianych powyżej przepisów sanitarnych i fitosanitarnych²¹.

---

¹⁹ Por. Art. III, Porozumienie WTO...

²⁰ S. Parzymieś, I. Popiuk-Rysińska, *Polska w organizacjach międzynarodowych*, Warszawa 2002, s. 148–150.

²¹ *Ibidem*, s. 51.

6. Członkostwo w WTO

WTO jako organizacja funkcjonuje od 1995 r. Obecnie należy do niej 151 członków²². Wśród nich są zarówno kraje bardzo wysoko rozwinięte, jak również kraje dopiero rozwijające się. Dysproporcja rozwoju gospodarczego pomiędzy poszczególnymi członkami WTO bywa bardzo duża. Świadczyć o tym może członkostwo m.in.: Kambodży, Kamerunu, Konga, Kenii, Mozambiku, Namibii, Nepalu, Pakistanu, Ruandy, Ugandy, ale również Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Szwecji, Szwajcarii, Niemiec, Hiszpanii, Francji, a także Polski. Prócz członków Organizacja przyznała również niektórym rządów krajów status obserwatora. Należą do nich m.in.: Afganistan, Bahamy, Etiopia, Iran, Libia, Uzbekistan²³.

Jak wskazano powyżej, cele, jakie postawiono WTO, są niewątpliwie bardzo ambitne, toteż aby zapewnić ich realną realizację, jeszcze w Porozumieniu Ustanawiającym Światową Organizację Handlu wprowadzono regulację, która nakazuje krajom wstępującym do WTO dostosowywanie ustawodawstw wewnętrznych do norm obowiązujących w WTO.

Taka regulacja prawna wskazuje ewidentnie, iż powstanie tej organizacji ukierunkowane jest przede wszystkim na jak najbardziej efektywną realizację powziętych zamierzeń. Dodatkowym poparciem tej tezy może być także fakt, iż kraje wstępujące do WTO muszą zobowiązać się do udzielania podmiotom zagranicznych koncesji handlowych²⁴. Z powyższego możemy wnioskować, iż przystąpienie nowego członka do WTO stało się procesem wcale niełatwym, gdyż w zależności od zaawansowania procesów legislacyjnych w celu ich harmonizacji z normami obowiązującymi członków organizacji proces ten może trwać dość długi czas i obejmować wiele prac prawodawczych. Jednak wiele krajów decyduje się na przebycie tak długiej drogi, gdyż korzyści zeń płynące znacznie przewyższają zadany trud.

Samo zawiązanie członkostwa to proces, który przebiegał bardzo zróżnicowanie. Widać to na przykładzie państw pierwotnych, ale również i przystępujących. Niewątpliwie najbardziej doniosłe stało się jednak członkostwo WE. Otóż zawiązanie się EWG odbyło się już po powstaniu GATT, stąd wnioskujemy, iż nie mogły fizycznie uczestniczyć w tym procesie jako strona. A jednak WE uważała się za członka GATT – fakt ten wynika z orzecznictwa ETS²⁵. Uznanie to wynikało zarówno z faktu, iż poszczególne

---

²² Dane na dzień 06.11.2007 r., http://www.wto.org/.../thewto_what_is_e/tif_e/org6_e.htm

²³ Dane na dzień 06.11.2007 r., http://www.wto.org/.../thewto_what_is_e/tif_e/org6_e.htm.

²⁴ Por. Art. XIV, Porozumienie WTO...

²⁵ Orzeczenie 21–4/72 *International Fruit Company v. Produktschap voor Groenten en Fruit* [1972] ECR 1219; 104/ 81 *Hauptzollamt Mainz v Kupferberg* [1982] ECR 3641, 69/89, za: J. Barcz, *Prawo wspólnotowe ...*, s. 76–77, przypis.

państwa należące do WE wcześniej były stronami GATT, a także wpływa to z faktu, iż cele GATT pokrywały się z celami polityki handlowej EWG. Z powyższych faktów musimy wnioskować, że EWG nigdy nie przystąpiła do GATT. Przejrzyszej sytuacja wygląda w stosunku członkostwa WE w WTO. Otóż Porozumienie WTO zostało zawarte przez WE, ale również przez poszczególne kraje członkowskie. W związku z czym WE przejęła na siebie prawa i obowiązki wypływające z członkostwa²⁶. Ciekawa sytuacja zachodzi również w jurysdykcji ETS w stosunku do WTO. W związku z tym, iż kompetencja WE odnosi się wyłącznie do GATT '94, jurysdykcja ETS w tym zakresie pozostawała bez wątpliwości. Natomiast wątpliwości co do jurysdykcji ETS powstały w związku z tym, że kompetencja WE i poszczególnych państw członkowskich rozciąga się zarówno na GATS, jak i TRIPS, co zostało potwierdzone opinią 1/94, [1994] ECR I-5267, §105²⁷. W drodze orzeczeń ETS uniknął jednoznacznej odpowiedzi. Orzekł się kompetentny w sprawach interpretacji prawa WTO w dziedzinach kompetencji wspólnych, jednak nie podjął się zagadnienia rodzajów umów mieszanych. Miało to swój wyraz w odpowiedzi na zapytanie wstępne w sprawie *Hermes International v. FHT Marketing Choice BV*²⁸, a także późniejszych podobnych sprawach²⁹.

Obecnie najbardziej kontrowersyjna dyskusja odbywa się wokół nadania statusu członka WTO Rosji. Dla Polski sytuacja ta jest to o tyle doniosła w skutkach, iż zwolnienie „blokady” przystąpienia Rosji jest jednym z argumentów w czasie negocjacji dotyczących zniesienia rosyjskiego embarga na polskie wyroby.

Przykładem państwa sąsiedniego, które stara się o status członka, jest także Ukraina. Już w okresie pomarańczowej rewolucji przywódcy opozycji, głosząc hasło przybliżenia Ukrainy do Europy, wskazywali na przystąpienie Ukrainy do WTO w dwa lata po wyborach. Dziś, patrząc na stopień zaawansowania prac w tym kierunku, wątpliwie realne wydaje się spełnienie warunków, które pozwoliłyby na przystąpienie Ukrainy do WTO w roku 2009.

7. Struktura WTO

WTO jako następcą GATT stanowi nawiązanie do swojego pierwowzoru również poprzez strukturę organizacyjną. Najwyższym organem WTO stała się Konferencja Ministerialna, która w pełnieniu swoich funkcji bazuje na

---

²⁶ J. Barcz, *Prawo wspólnotowe...*, s. 76–77.

²⁷ *Ibidem*, s. 85.

²⁸ Sprawa ta dotyczyła art. 50 TRIPS w związku z art. 99 Rozporządzenia Rady nr 40/ 94 z dnia 20 IX 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego. *Ibidem*, s. 85.

²⁹ Zob. *ibidem*, a także odnoszące się doń przypisy.

zasadach, którymi wcześniej kierowała się GATT. Stanowi ona forum złożone z ministrów odpowiedzialnych za handel zagraniczny wszystkich członków WTO. Konferencja ta ma obowiązek zebrać się co dwa lata. Jest to organ wiodący, gdyż do jego obowiązków należy podejmowanie decyzji i działań, jakie są stawiane całej organizacji. Organ ten ma prawo do wydawania decyzji w zakresie multilateralnych porozumień handlowych zawartych między państwami członkami, w tym również na wniosek poszczególnych państw. W związku z tym, iż naczelny organ WTO jest organem działającym sesyjnie, czyli organem o działaniu określonym czasowo, konieczne stało się powołanie organu, który będzie wykonywał funkcje w zastępstwie Konferencji Ministerialnej. I w ten oto sposób doszło do powołania Rady Generalnej (tu należy wspomnieć, że dokładnie taki sam schemat funkcjonowania przedstawiał się w ramach działalności GATT). Rada Generalna zbiera się zawsze, gdy istnieje taka potrzeba, w czasie przerw pomiędzy sesjami Konferencji Ministerialnej. Składa się z przedstawicieli wszystkich członków. A do jej zadań dodatkowo należy rozwiązywanie sporów i wtedy działa na zasadach określonych odrębnym trybem jako Organ Rozwiązywania Sporów WTO, ale również jako Organ Przeglądu Polityki Handlowej, także na podstawie odrębnego trybu³⁰. Celem Rady jest podjęcie takich działań, które zapewnią efektywną współpracę z organizacjami międzynarodowymi w zakresie działalności WTO. Warto dodać, iż identyczne podstawy współpracy Rada ma zapewnić w stosunku do organizacji pozarządowych, które mogą się przyczynić do realizacji celów WTO³¹. Strukturę podporządkowania Radzie Generalnej tworzą: Rada ds. Handlu Towarami, Rada ds. Handlu Usługami oraz Rada ds. Handlowych Aspektów Własności Intelektualnej. Celem tych organów jest nadzór nad funkcjonowaniem pionów WTO. Rady te dysponują swego rodzaju swobodą w zakresie działania, wyraża się to między innymi w tym, iż mogą one same ustalić sobie regulamin działania; który jednak musi być zaakceptowany przez Radę Generalną. Członkami poszczególnych Rad mogą być wszyscy członkowie WTO. Wynika to z faktu, iż udział w nich jest otwarty.

WTO budują również komitety. Nadzór nad nimi sprawuje także Rada Generalna. Już samo Porozumienie ustanawiające WTO określiło powstanie Komitetów: ds. Handlu i Rozwoju, ds. Ograniczeń Wprowadzonych dla Ochrony Bilansu Płatniczego, ds. Budżetu, Finansów i Administracji³².

Kolejnym organem jest Sekretariat. Na jego czele stoi Dyrektor Generalny. Swą nominację otrzymuje on od Konferencji Ministerialnej, która dodatkowo określa szczegóły jego zatrudnienia. Istotne jest również to, iż zarówno Dyrektor Generalny, jak i pozostali pracownicy Sekretariatu odznaczają się specjalnym

---

³⁰ Por. Art. IV, WTO; P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 74.

³¹ Por. Art. V, Porozumienie WTO...

³² Por. Art. IV, *ibidem*; P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 75.

statusem przejawiającym się w ich uprzywilejowaniu na arenie międzynarodowej. Już samo Porozumienie Ustanawiające WTO określiło swoistego rodzaju zalecenie dla swoich członków, by ci nadali Dyrektorowi Generalnemu i personelowi Sekretariatu immunitety i przywileje, które przysługują funkcjonariuszom międzynarodowym³³. Ten sam akt jednocześnie narzuca na powyżej wskazane osoby obowiązek godnego zachowania się, jak przystało na funkcjonariusza międzynarodowego, a fakt ten wynika z nakazu powstrzymywania się, od działań, które mogą wywrzeć negatywny wpływ na przyznany im status³⁴. Przyznanie wyjątkowego statusu Dyrektorowi Generalnemu i personelowi Sekretariatu podkreśla doniosły charakter organizacji WTO, a także sposób postrzegania tej organizacji na arenie międzynarodowej.

8. Podejmowanie decyzji w WTO

Funkcjonowanie WTO, podobnie jak struktura, również bazuje na GATT. Podejmowanie decyzji opiera się na sprawdzonym systemie konsensusu, a głosowanie jest sytuacją wyjątkową, stosowaną wtedy, gdy członkowie nie osiągną konsensusu, co w praktyce nie zdarza się rzadko. Organem umocowanym do głosowania jest Konferencja Ministerialna bądź też Rada Generalna; jest to zależne, o czym mowa była powyżej, od sesyjności pierwszego z nich. Wynik głosowania jest osiągany generalnie zwykłą większością głosów, inne większości są przewidziane dla spraw uwzględnionych w zawartych między członkami porozumieniach³⁵. Osiągnięty wynik staje się podstawą do podjęcia decyzji. Niektóre z odstępstw od zwykłej większości w podejmowaniu decyzji zostały przewidziane już w Porozumieniu Ustanawiającym WTO. Porozumienie to uwzględnia między innymi sytuację, w której zachodzi konieczność dokonania interpretacji jakiegokolwiek z porozumień tworzących system prawny WTO. Wtedy to decyzje wyjątkowo muszą zapaść większością $\frac{3}{4}$ głosów. Zagłębiając się w problematykę interpretacyjną, ciekawa sytuacja powstaje w stosunku do zwolnienia ze zobowiązań wynikających z aktów prawnych WTO jego członków. Otóż w sytuacji gdy członkowie Konferencji Ministerialnej nie mogą osiągnąć konsensusu w tej kwestii, zwolnienie to może nastąpić w drodze opowiedzenia się pozytywnie w tej sprawie co najmniej $\frac{3}{4}$ głosów wszystkich członków³⁶.

---

³³ Por. Art. VIII, Porozumienie WTO...

³⁴ Por. Art. VII, *ibidem*; P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 75–76.

³⁵ Por. Art. IX, Porozumienie WTO...

³⁶ Por. Art. IX, *ibidem*; P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 76.

Problematyka odrębnych większości przy podejmowaniu decyzji dotyczy także przyjmowania poprawek. Dla tego rodzaju regulacji przewidzianych jest kilka trybów przyjęcia w zależności od tematyki regulowanego obszaru. Niezależnie jednak od trybu ważne zapamiętania jest to, iż kwestia poprawek to zagadnienie zastrzeżone wyłącznie dla Konferencji Ministerialnej. Samo wystąpienie z inicjatywą wniesienia poprawki również jest ograniczone dla członków i Rady WTO. Jeżeli poprawka nie dotyczy praw bądź obowiązków członków, w przypadku nieosiągnięcia konsensusu po upływie przypisanego terminu, zostaje przyjęta pod warunkiem opowiedzenia się za nią przez $\frac{2}{3}$ członków i wtedy staje się ona wiążąca również dla tych spośród członków, którzy opowiedzieli się przeciwko niej. Jeżeli natomiast poprawka dotyczy praw lub obowiązków członków, mogą oni większością $\frac{3}{4}$ głosów zdecydować o jej obowiązywaniu przez wszystkich członków. I tutaj warto zauważyć, iż nawet gdy dany członek nie przyjął określonej poprawki, w sytuacji kiedy opowiedziała się za nią wymagana większość zostaje zobligowany do jej przyjęcia. Alternatywą natomiast dla niego staje się wystąpienie z WTO³⁷. Ważne jest w kwestii podejmowania decyzji, że istnieje zakres spraw, w podjęciu decyzji których wymagana jest bezwzględna akceptacja przez wszystkich członków WTO, są to sprawy największej wagi, dotyczą: sposobu podejmowania decyzji, klauzuli największego uprzywilejowania, list koncesyjnych, a także TRIPS³⁸.

9. Procedura rozstrzygania sporów

Praktyka również ukazała daleko idące zapożyczenie od GATT procedury rozstrzygania sporów. Podobnie jak GATT – WTO dąży do tego, by wszelkie spory rozwiązywane były na forum organizacji. Jeżeli taka mediacja okaże się nieskuteczna, spór zostaje przekazany pod obrady komisji panelowej, a podjęta decyzja staje się wiążąca w stosunku do zainteresowanych. Jedynym odstępstwem od tego zobowiązania jest sytuacja, kiedy to członkowie Organu Rozstrzygania Sporów podejmą konsensus negatywny, czyli opowiedzą się za odrzuceniem raportu. Procedura WTO przewiduje również możliwość apelacji. Instytucją powołaną do tego staje się Organ Apelacyjny i to właśnie przed tym organem jest kończona większość sporów³⁹. Jednymi z najbardziej znanych

---

³⁷ Por. Art. X, Porozumienie WTO...

³⁸ TRIPS...

³⁹ P. Czubik, B. Kuźniak, *Organizacje...*, s. 79.

spraw rozstrzyganych przez ten organ stały się: III spór bananowy, a także spór żółwiowo-krewetkowy⁴⁰.

10. Podsumowanie

Związanie się przez poszczególne państwa prawami i obowiązkami wynikającymi z członkostwa w WTO jest równoznaczne ze zgodą tych państw na ingerencje w dotychczasowy system prawny. Kraje godzą się na to ze względu na pozytywne aspekty, jakie wynikają z przynależności do tej organizacji. Tutaj należy przypomnieć, iż niewątpliwymi plusami dla jej członków są wszelkie korzyści płynące z szeroko pojętej klauzuli największego uprzywilejowania – dołączenie do krajów o jednakowych przywilejach handlowych, a tym samym cłach i innych opłatach związanych z handlem międzynarodowym. Samo bycie wśród krajów zmierzających do realizacji tak znamienitych celów, jakie określa preambuła Porozumienia Ustanawiającego Światową Organizację Handlu, i tym samym posiadanie wpływu na kształtowanie sytuacji handlu międzynarodowego jest już niewątpliwym osiągnięciem. Minusami w funkcjonowaniu WTO będzie natomiast sytuacja nieuwzględniania różnic pomiędzy krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się, a tym samym organizacja ta nie jest w stanie uwzględnić różnic i potrzeb, jakie niesie stan ich gospodarki krajowej. Przewidując przyszłość WTO, można szacować, iż organizacja ta swoje najdonioślejsze zadania wypełniła jeszcze jako GATT. Jednak potrzeba jej obecności na arenie międzynarodowej jest niepodważalna chociażby ze względu na proces kontynuacji przedsięwzięć zapoczątkowanych przez GATT, jak np.: redukcja ceł czy znoszenie barier handlowych na świecie, ale także ze względu na rolę mediatora czy forum negocjacyjnego dla państw członkowskich.

ORIGIN AND ACTIVITY OF THE WORLD TRADE ORGANIZATION ON THE INTERNATIONAL FORUM

Summary

The World Trade Organization was created as one of the final effects of GATT on 15 Apr. 1994.

At present, it has 151 members. The membership is primarily conditioned by economic conditions, which results from the fact that WTO can be undoubtedly recognized as one of leading

---

⁴⁰ W pierwszym z nich Wspólnota Europejska skarżyła system importowy bananów, w drugim zarzewiem sprawy okazał się zakaz importu krewetek z krajów, które stosują sieci uniemożliwiające żółwiom wydostanie się z nich. *Ibidem*, s. 79.

organizations affecting the world economy and trade.

Its peculiarity and exceptional character are expressed not only by diversity of members, as it groups both developed and developing countries, but also through a range of outstanding economic achievements.

The main goal of WTO activity is undertaking actions that would fruit on the international forum with enhancement of life standards, provision of full employment, increase in real incomes, effective demand, and development of manufacturing and trade of goods and services with optimal use of world resources, with maintenance of environment, and considering its protection.